

KENTE VE DOĞAYA GEOMETRİ VE STRÜKTÜRLE HİTAP ETMEK: ATATEPE PROJESİ

Doç. Dr. Murat ÇETİN

Khas Öğretim üyesi

Khas Sanat ve Tasarım Fakültesi İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Murat Çetin ve ekibinin hazırladığı mimari ve çevre düzenleme projesi, Ulusal Mimari Proje yarışmasında 1. Mansiyon Ödülü'ne layık görüldü. Yurt çapında 130 proje ekibinin katıldığı yarışmanın konusu, Anamur Atatepe'de yapılacak bir sosyal merkez binası ve tepenin peyzaj düzenlemesi idi.

Ulusal mimarlık yarışmasında ödül kazanan mimari proje ekibi projelerini anlatılırken...

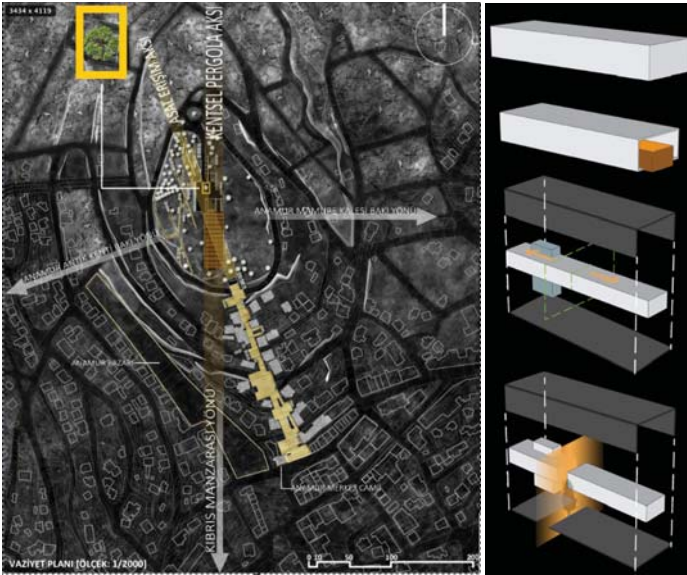
Anamur'un özgün coğrafi öğelerinden Atatepe üzerinde yer alması düşünülen bir sosyal merkez binası için açılan ve rekor düzeyde katılımı sonuçlanan ulusal mimarlık yarışmasına sunduğumuz önerimiz 1. Mansiyon ödülüne layık görüldü. Bu projenin; ana fikrini, arkasında yatan felsefeyi ve projenin üretim sürecini burada paylaşmanın öğrencilerimiz açısından da faydalı olacağını umuyorum. Ekibimiz, benim dışımda, mimari yarışma tecrübesi ve ödülleri bulunan, ayrıca Modernite ve Berlin Kent Mimarlığı üzerine doktora düzeyinde çalışan yüksek mimar Evin Eriş, ve alanında sayılı isimlerden olan Prof. Dr. G. Çağdaş'ın danışmanlığında 'parametrik tasarım' üzerine yüksek lisans çalışmalarını bitirmek üzere olan mimar Mehmet Hamarat ile, yeni mezun mimar Ulaş Aksoylu ve daha önce de başka ekiplerde küçük çaplı deneyimleri olan mimarlık son sınıf öğrencileri Yağz Kayaoğlu, Pınar Çuhadar ve Vahit Öz'den oluştu. Bu ekip ile yaklaşık iki buçuk ay boyunca STF atölyelerinde geceli gündüzlü yoğun bir tempo ile çalıştık. Kimi zaman oldukça sert tartışmalar yaşadık, ama pekçok keyifli ve komik anları da paylaştık. Bu

süreçte, birçok alternatif üzerindeki hararetli tartışmalardan sonra stratejilerimizi gözden geçirerek, en iddialı (dolayısıyla da en riskli) şemalardan biri olan ‘yapıyı yerden koparma’ fikri üzerine yoğunlaşma kararı aldık ve bu şemayı uygulama detaylarına dek olabildiğince rafine ettik.

Yarışmayı açan idare ve kurulan akademik jürinin hazırladığı şartnamenin vurgusu, burada istenen sosyal merkez işlevlerinin en uygun şekilde biraraya getirilmesinin yanısıra, (eskiden top atışlarının yapıldığı ve bu nedenle ‘top beleni’ olarak bilinen) tepenin ve üzerindeki yapının bir kent imgesine dönüştürülmesi

üzerineydi. Kurduğumuz ekipse, bu noktaları karşılamakla birlikte, yere ve iklime özgü olma ve bunun da yanında doğaya en az zararı verecek şekilde bu ihtiyaç programını yorumlama düşüncesinin tasarımın arka planını oluşturması kararını aldı ki ‘yerden koparılmış yapı’ teması bunun için ideal çözümdü.

Tepenin mevcut durumuna bakıldığında kentle orman arasında sıkışmış bir konum sergiliyordu, ve burada bu yarışma aracılığıyla yapılaşmayı davet etmenin önemli bir çevresel sorumluluğu vardı. Bu nedenle ekibimiz yarışma konsepti olarak mottosunu şöyle belirledi:

“Atatepe sosyal merkezi artık kentte yaşayan her çocuğun

penceresinden görüp, ailesi ve arkadaşlarıyla çıkıp piknik yaptığı, kent panoramasının izlenebildiği yüksek bir baki terasıdır. Ormana saldıran kent karşısında direnirken ‘çığlık çığlığa’ haykıran; kentle orman arasında bakir niteliğini korumaya çalışırken strese girmiş; anamur’un sıcak günlerinde, kekik, menengiç, ihlamur, çitlembik kokularının yörede hakim rüzgarlarla tepede savrulurken insanın doğaya sıkı sıkıya kenetlendiği bir arazidir atatepe... tarih, kültür ve doğanın katmanlaştığı bu özgün lokasyon, kimliğini koruyacak, direnişine omuz verecek, saldırganına göğüs gerecek bir dosta susamıştır ve onu hak etmektedir... Sosyal Merkez Binası bu dostluğa bir adaydır...”

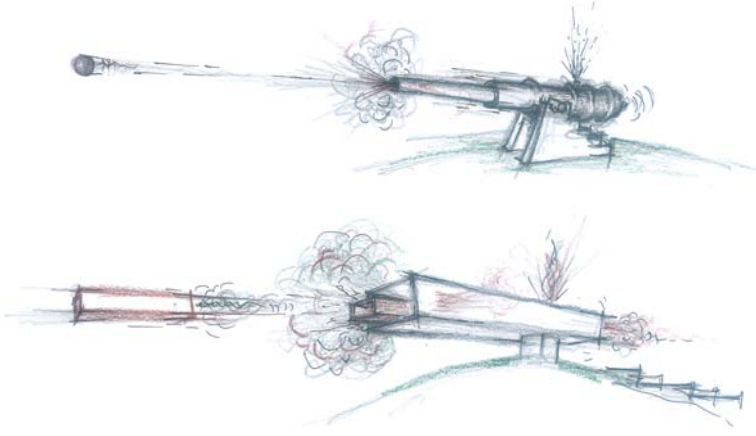
Projemizin kent dokusu ile ilişkili olarak gözettiklerine bakacak olursak şunları ifade edebiliriz; kente hakim böylesi bir tepeye kurulu ve simgesel anlam taşıyacak bir sosyal merkez ihtiyacı, tasarım yaklaşımımızın iki temel eksen doğrultusunda belirlenmesine yol açtı:

1. Simgesel sosyal yapıların tarihsel emsalleri, özellikle de Akdeniz-Ege kültürel ve doğal coğrafyasındaki tipojilerden ‘akropol’ mimarisi, bu yapıların geometri ve oranları, kentten algılanışları ve dolayısıyla yapının kent akslarıyla ilişkisinin soyutlanarak kurulması.

2. Top belenin yer ve kolektif hafızası ile ilişkisini simgeleyen metaforların yapı tektoniği ve geometrisi aracılığıyla soyutlanması

Yukarıdaki motto ile ifadesini bulan çocuksu heyecan ve gerektirdiği simgesellik, anıtsallık ve hantallık tehlikesine düşmeksizin, doğaya saygılı, hafif, yere tünercesine duyarlı, her an havalanacakmışçasına mütevazı bir tavırla somutlaşmayı tercih eder. Bina, yerel iklimi ve yarı açık mekânların önemini de göz önüne alarak bina programını ‘kentsel pergola’ adı verilen geçirgen bir dış kabukla sarmalar. Akdeniz ve Toroslar arasında, ovaya yayılan kenti, sırtını Toroslara yaslanmış orman alanına, diklemesine bağlayan paralel sokak dokusunun belirlediği doğrultu kentten Atatepe’ye bağlantı sağlayan ‘asal erişim aksı’ olarak alınmıştır. Kentsel pergolanın üzerine yerleştiği ikinci aks ise kuzey-güney doğrultusunda uzanan, hakim rüzgarların yer aldığı, deniz ve orman vistalarını bağlayan akstır. Antik referansları ‘akropol-agera’ ilişkisine dek uzanabilen, iki çekim noktasından, Atatepe ile, yavaşlatılmış döşeme ile yeniden oluşturulan Anamur merkez cami meydanını birbirine bağlayan bu ilk ‘asal erişim aksı’ ve küresel, coğrafi, meteorolojik olgulara dair ikincil ‘kentsel pergola aksı’ arasındaki açının yarattığı çelişki ve dinamizm kentsel ve peyzaj tasarımının ana temasını oluşturur.

Bina, program öğelerinin alternatif yerleşim seçenekleri arasında, topoğrafya yüzeyine en az temas edecek biçimde; yere sadece çekirdek tabanı basmak üzere yerden kaldırılararak yorumlanmıştır. Bu sayede binanın ‘doğadaki ayak izinin’ en aza indirilmesi öngörülmüştür. Yapı, sadece mevcut habitusa müdahaleyi en aza indirmekle kalmaz, hafriyat miktarını ve temel sisteminin maliyetini de azaltarak, böylesi hassas bir noktada konumlanan yapı için oldukça avantajlı yalın ve abartısız bir şema sunar. Özellikle yapının içindeyken dahi, sağlanan boşluklarla yapının yerden yükseltildiğinin algılanıyor oluşu, tasarım tavrının gündelik hayata taşınmasında ve iklim uymasında önemli rol oynar.

Yapının kent imgesi üretme rolü açısından tasarıma yaklaşımımız bazı simge ve metaforların soyutlanarak yapı geometrisi ile ifade edilmesi şeklinde olmuştur. Top beleni üzerinde yer alan yapının, içiçe geçen iki dikdörtgen prizmadan ibaret yalın ve abartısız geometrik kurgusunun, bir topun gerek biçimsel yapısı gerek ateşlenme mekanizmalarına verdiği referanslar ile toplumun geçmişten günümüze ‘top beleni’ anlamını yüklediği tepeyi simgeselleştirmesi öngörülmüştür. İki narin ayak ile taşınan ana kütlelerin güney ucunu askıda kalma hali, bir yandan depara kalkan yarışçıların enerjisini taşıırken, diğer yandan tepeden gökyüzüne doğru kalkışa geçen kuşların dinginliğini bünyesinde barındırır.

Doğal yapıyı, yerel flora ve faunayı örselemeden, kamusal kullanımlara olanak sunan peyzaj düzenlemesi ise, tepenin bakir karakterine en az ölçüde dokunarak, mevcut doğa üzerine hassas ve narince tüneyen bir yapı kimliğini destekler. Yürüyüş ve gezinti yolları tepenin mevcut ağaçların yoğunlaştığı ve dolayısıyla doğal gölgelemenin sağlandığı kesiminde topoğrafya ile uyumlu biçimde yer alır. Ayrıca bu yollar yapının geometrik kurgusunu belirleyen ‘iki aksın kesişimi’ temasını devam ettirirler.

İç içe geçen iki dikdörtgen prizmadan oluşan kütle kurgusu, içeride iç kütlelerin kuzey ve güney parçaları arasında açılan bir ekolojik yaşam boşluğu (eko-yırtık) ile koparılması ile tamamlanır. Bu boşlukta beliren ağaç, yaşamın ve yöre insanının doğa ile bütünleşmesinin sembolü olarak, zeminden kopan yapıyla ‘yer’ arasında düşey doğrultuda fiziksel ve kavramsal bir bağlantı kurar. Yapının işlev şeması, bina programının yarı-açık merkanlarını kuzey-güney yönünden omurga doğrultusunda lineer bir dizgeye oturtarak birleştirir. Pasif-aktif, servis alan-servis veren, açık-kapalı çiftleri doğrultusunda ki çeşitli zonlamalar da bu çizgisel oluşum içerisinde düzenlenir.

Yapının merkezi konumunda yer alan çok amaçlı salon, doğası gereği ve tasarım felsefesine uygun olarak esnek bir mekan anlayışına

Proje detayları için

<http://www.arkitera.com/proje/4039/1-mansiyon--anamur-atatepe-sosyal-merkezi-ve-cevresi-ulusal-mimari-proje-yarismasi>

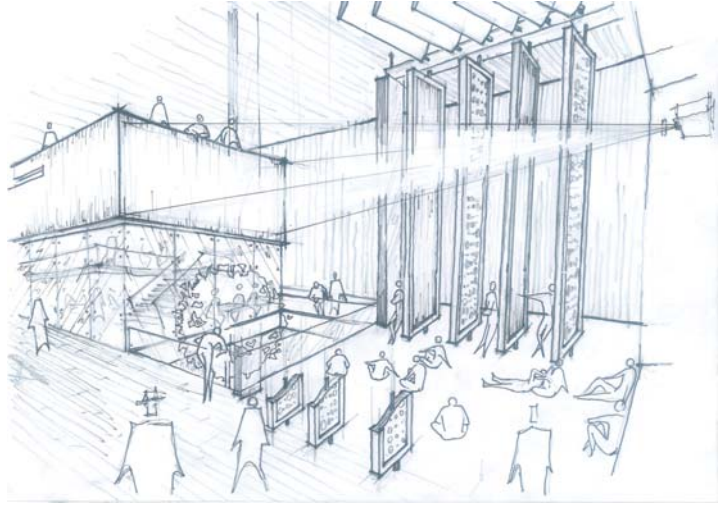
http://kolokyum.com/yazi/6383/1-mansiyon__anamur_atatepe_sosyal_merkezi_ve_cevresi_ulusal_mimari_proje_yarismasi

<http://muratectin-architect.blogspot.com.tr/2015/01/awarded-project-anamur-atatepe.html>

Yazar'ın notu:

Bu süreç boyunca bizlere göz kulak ve destek olan tüm güvenlik ve kat görevlilerine ekip olarak teşekkür ediyoruz...

göre tasarlanmıştır. Mekan, tüm yüzeyleri açılır kapanır panellerle tasarlanmış olup, gerektiğinde tamamen açılarak dış (yarı-açık) mekanla bütünleşebilen, gerektiğine ise çevresinden tamamen izole olarak her tür sosyal ve kültürel etkinlik (konferans, konser, sinema, tiyatro, multi-vizyon, toplantı, çalıştay, kutlama) ve de performans olarak tanıyabilen bir ‘çok amaçlı salon’ halini alacaktır. Hareketli panellerin bir yüzeyi ses yansıtıcı işlev görmek üzere brüt beton, diğer yüzeyi ise ses emici olarak perfore metal panel olarak tasarlanmıştır. Bu paneller elektrik kontrollü olarak içerisinde gerçekleştirilecek işleve göre yüzeylerinin açıklık-kapalılık ve ses emicilik-yansıtıcılık koşullarını değiştirmesini sağlar.

Yapının ana taşıyıcı sistemi çelik karkas olarak belirlenmiştir. Yapının kuzey tarafında yer alan çekirdek, betonarme perde olarak tasarlanmış olup, yapıda stabiliteyi sağlayan düşey bir taşıyıcı öğedir. Ayrıca, lineer yapıyı iki tarafından ayakta tutarak yerden koparılmasına olanak tanıyan bir ana mesnet görevi de üstlenir. Yapının güney ucunda yer alan ‘v’ biçimli çifte payanda şeklindeki kolonlar da tabanı derin bir çelik ızgaradan ibaret olan yapıyı diğer ucundan bir köprü ayağına benzer biçimde mesnetler. Bu taban üzerinde iki katlı olarak yer alan çelik iskelet sistemi bir yapı, ve bu yapıdan bağımsız tüm bu yapıyı ve tabanı dıştan saran bir çerçeve sistemiyle taşınan bir dış kabuk (kentsel pergola) yer alır. Bu yapı kabuğu çift cidarlı olarak tasarlanmış olup, yer aldığı iklim koşullarının gerektirdiği gölge ve doğal havalanma olanağını sağlayabilmek üzere, dış kabuk çelik karkas üzerine perfore metal levha kaplama olacak şekilde detaylandırılmıştır.

Proje mimari sitelerinde, online yarışma tartışma platformlarında izlenme rekoru ve tartışma rekoru kırmaktadır. Bu anlamda projenin mimarlık ve yarışmalar ortamında hedeflediği etki başarıyla yaratılmıştır.